

Opinions of International Human Rights NGOs about Capital Punishment in Drug Related Crimes in Internal Law of the States

*Satar Azizi**¹, *Keivan Eghbali*²

1. Associate Professor, Department of Law of Faculty of Literature and Humanities-Bu Ali Sina University, Hamedan, Iran.

*. **Corresponding Author:** Email: s.azizi@basu.ac.ir

2. Resercher in The Judiciary Institute, Ph.D. in International Law, Faculty of Law and Political Sciences, Allameh Tabatabaai University, Tehran, Iran. Email: keivan_eghbali@yahoo.com

A B S T R A C T

Critics about capital punishment for drug related crimes have been among biggest critics of nongovernmental international human rights organizations against our country. However, the laws of about thirty countries containing capital punishment for drug related crimes and therefor a comparison study of these laws and statistics about drug related executions with law and related executions in Iran, can be used as a good mean for analyzing of level of neutrality in opinions of international human rights NGOS in relation to Iran. According to this and by examining the approach of these human rights institutions, it can be concluded that mentioned institutions, have critical opinions in relation to execution of drug criminals and so their critical opinions about Islamic Republic of Iran cannot be considered

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

DOI:

10.48300/JLR.2021.129119

Received:

16 February 2020

Accepted:

25 April 2020

Published:

22 May 2021

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

as exceptional and discriminatory. However, it seems that the volume of criticism against Iran, because of considerable numbers of drug related executions and negative propaganda against Iran, is far more than other countries

Keywords: Capital Punishment, Drug Related Crimes, International NGOs, Human Rights.

Funding: This article is sponsored by the “Judiciary Research Institute”.

Acknowledgements: The authors would like to thank the Judiciary Research Institute for their cooperation in preparing and writing this research.

Author contributions: Satar Azizi: Conceptualization, Validation, Analysis, Investigation, Data Curation, Writing Review & Editing, Supervision and Project administration. Keivan Eghbali: Conceptualization, Methodology, Software, Analysis, Investigation, Resources, Writing - Original Draft, Writing Review & Editing, Visualization, Funding acquisition.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Azizi, Satar, Keivan Eghbali “Opinions of International Human Rights NGOs about Capital Punishment in Drug Related Crimes in Internal Law of the States” *Journal of Legal Research* 20, no. 45 (May 22, 2021): 275-297.

مواضع سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی حقوق بشر در ارتباط با حکم اعدام در خصوص جرایم مواد مخدر در قوانین داخلی دولتها

ستار عزیزی*، کیوان اقبالی^۲

۱. دانشیار گروه حقوق، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

* نویسنده مسئول: Email: s.azizi@basu.ac.ir

۲. پژوهشگر پژوهشگاه قوه قضائیه و دانش‌آموخته دکترای حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

Email: keivan_eghbal@yahoo.com

چکیده:

انتقاد از اعدام مجرمان مواد مخدر همواره یکی از موارد عمده انتقاد نهادهای بین‌المللی غیردولتی حقوق بشر علیه کشور ما بوده است. این درحالی است که قوانین بیش از سی کشور در بردارنده مجازات اعدام در ارتباط با جرایم مواد مخدر بوده و بر این مبنا به‌نظر می‌رسد که بررسی مقایسه‌ای رویه نهادهای بین‌المللی غیردولتی حقوق بشر در ارتباط با قوانین این کشورها و آمار افراد اعدام‌شده در آنها با قوانین و تعداد اعدام‌های صورت‌گرفته در ایران، می‌تواند به‌عنوان ابزار مناسبی در بررسی بی‌طرفانه یا غیربی‌طرفانه بودن مواضع نهادهای مذکور نسبت به ایران تلقی گردد.

بر این اساس با بررسی رویکرد نهادهای حقوق بشری غیردولتی بین‌المللی مشاهده می‌گردد که به‌طور کلی نهادهای فوق نسبت به اعدام مجرمان مواد مخدر در سرتاسر جهان دیدگاه انتقادی داشته و بنابراین دیدگاه‌های انتقادی آنها علیه ایران امری استثنائی و تبعیض‌آمیز محسوب نمی‌شود، اگرچه حجم انتقادات نسبت به کشور ما به‌دلیل آمار

نوع مقاله:
پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2021.129119

تاریخ دریافت:
۲۷ بهمن ۱۳۹۸

تاریخ پذیرش:
۶ اردیبهشت ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:
۱ خرداد ۱۴۰۰

مؤسسه مطالعات
و پژوهش‌های حقوقی شهردانش

قابل توجه اعدام مجرمان مواد مخدر، همچنین تبلیغات و هجمه سیاسی گسترده و منفی علیه آن به مراتب بیشتر از دیگر کشورها می‌باشد.

کلیدواژه‌ها:

مجازات اعدام، جرایم مواد مخدر، سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی، حقوق بشر.

برگرفته از پایان‌نامه با عنوان «علل اعتیاد به مواد مخدر صنعتی در شهر زنجان از منظر جرم‌شناسی با تأکید بر رویکرد پیشگیرانه»، دانشگاه کردستان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

حامی مالی:

حامی مالی این مقاله «پژوهشگاه قوه قضائیه» می‌باشد.

سیاسگزاری و قدردانی:

بدین وسیله از پژوهشگاه قوه قضائیه، بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

مشارکت نویسندگان:

ستار عزیزی: مفهوم‌سازی، اعتبار‌سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، نظارت بر داده‌ها، نوشتن، بررسی و ویرایش، نظارت و مدیریت پروژه. کیوان اقبالی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نوشتن، پیش‌نویس اصلی، نوشتن، بررسی و ویرایش، تصویرسازی و جذب بودجه.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

عزیزی، ستار «مواضع سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی حقوق بشر در ارتباط با حکم اعدام در خصوص جرایم مواد مخدر در قوانین داخلی دولت‌ها». *مجله پژوهش‌های حقوقی* ۲۰، ش. ۴۵ (۱ خرداد، ۱۴۰۰): ۲۷۵-۲۹۷.

مقدمه

مجازات اعدام یکی از متداول‌ترین انواع مجازات در طول تاریخ زندگی نوع بشر بوده که در دهه‌های اخیر، اعمال آن با مخالفت‌هایی جدی در حوزه نظر و عمل مواجه شده است. در این راستا، می‌توان به گزارش سال ۱۹۶۲ مارک آنسل^۱، مستشار دیوان کشور فرانسه و گزارشگر تعیین‌شده توسط شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد برای مطالعه درباره اعدام و قوانین و مقررات مربوطه و نحوه اجرای آنها همچنین نتایج و آثار ابقاء یا الغای مجازات فوق اشاره نمود که در آن چنین نتیجه‌گیری شده که در مجموع، رویکرد جامعه جهانی به سمت الغای مجازات اعدام و جایگزین ساختن آن به وسیله زندان و اقدامات تأمینی و تربیتی گرایش یافته است.^۲

این گرایش از سال ۱۹۷۰ گسترش بیشتری یافته و بر همین اساس مجمع عمومی سازمان ملل با در نظر گرفتن هدف بلندمدت لغو مجازات اعدام برای کلیه جرایم، در قطعنامه ۲۸۵۷ مورخ ۲۰ دسامبر ۱۹۷۱، خواهان کاهش شمار جرایم قابل مجازات با اعدام گردیده است؛ درخواستی که در قطعنامه ۳۲/۶۱ مورخ ۸ دسامبر ۱۹۷۷ مجمع عمومی نیز تکرار شده است.^۳ چنین دیدگاهی در ارتباط با مجازات اعدام، مورد تأیید دیگر نهادهای حقوق بشری ملل متحد همچون کمیته حقوق بشر هم قرار گرفته است. کمیته مزبور در نظریه عمومی شماره ۶ خود در سال ۱۹۸۲، در مورد مجازات اعدام چنین نظر می‌دهد: «گرچه بر مبنای بند ۲ از ماده ۶ میثاق حقوق مدنی و سیاسی، کشورها ملزم به حذف مجازات اعدام نشده‌اند، اما ملزم به محدودسازی و اعمال آن تنها نسبت به جنایات بسیار شدید هستند. کمیته در ادامه اعلام می‌نماید که با وجود عدم الزام کشورها به حذف کلی مجازات اعدام، الغای آن همچنان مطلوب و در راستای اهداف ماده ۴۰ میثاق حقوق مدنی و سیاسی در ارتباط با حمایت از حق حیات می‌باشد.»^۴ در همین راستا، مخالفت با اعمال مجازات اعدام با همراهی برخی کشورها نیز مواجه شده؛ به گونه‌ای که از سال ۱۹۷۶ تاکنون، به طور متوسط هر ساله دو کشور به لغو مجازات اعدام از قوانین خود مبادرت نموده یا دست‌کم اجرای آن را برای جرایم عادی متوقف کرده‌اند.^۵

با وجود این و با بررسی قوانین جزایی کشورها، مشاهده می‌شود که مجازات اعدام در قوانین کیفری بسیاری از کشورها همچنان جایگاه خود را حفظ نموده و همین موضوع سبب شده تا اعمال این مجازات در چنین کشورهایی، با ادعای غیرانسانی و ناقض حقوق بشر بودن، آماج انتقاد و حمله بسیاری از مدعیان دفاع از حقوق بشر قرار گیرد. در این میان مسئله اعدام مجرمان مواد مخدر نیز به سبب اختصاص بخش عظیمی از اعدام‌های انجام‌شده به آن، در زمره مهم‌ترین انتقادات سازمان‌های

1. Marc Ancel

۲. محمدحسین طارمی، «کاوشی نو در مجازات اعدام»، ماهنامه معرفت ۱۱۸ (۱۳۸۶)، ۱۴۰.

3. A/RES/32/61

4. CCPR, "General Comment No. 6: Article 6 (Right to Life)," (Adopted at the Sixteenth Session of the Human Rights Committee, Geneva, Switzerland, April 30, 1982), Para.6.

5. Tanya Hector, "The Death Penalty: No Solution to Illicit Drugs," (London: Amnesty International, 1995), 8.

حقوق بشری در زمینه توقف مجازات اعدام قرار گرفته است. از این‌رو در تحقیق حاضر سعی بر آن خواهد شد تا با بررسی تطبیقی رویکرد مدافعان ادعایی حقوق بشر که به‌طور عموم در نهادهای بین‌المللی غیردولتی سازمان یافته‌اند، به بررسی این موضوع بپردازیم که آیا چنین همه‌ای صرفاً مختص به جمهوری اسلامی ایران بوده و یا دیگر کشورهای اعمال‌کننده مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر نیز در معرض چنین انتقاداتی قرار گرفته‌اند. بر این مبنا بخش نخست به بررسی استدلال‌های مخالفان مجازات اعدام و به‌ویژه در ارتباط با اعدام در جرایم مواد مخدر، بخش دوم به بررسی قوانین برخی از دیگر کشورهای عمده اعمال‌کننده این مجازات در رابطه با جرایم مواد مخدر و بخش سوم نیز به بررسی مواضع برخی از شناخته‌شده‌ترین نهادهای غیردولتی حقوق بشری در قبال کشورهای مزبور اختصاص یافته است.

۱- دلایل مخالفان مجازات اعدام در رابطه با تقاضای الغای این مجازات در جرایم مواد مخدر

مخالفت با اعدام یکی از مباحثات پرحرارت در حقوق کیفری بوده و بر این مبنا برخی مجازات مجرمین با اعدام را مغایر با احساس بشردوستی و روح تمدن امروزی که حق حیات را برای همه انسان‌ها محترم می‌شمارد، اعلام می‌دارند.^۶ از دید اینان حیات انسان مقدس بوده و هیچ‌کس حتی دولت‌ها حق محروم کردن انسان از این موهبت الهی را ندارند.^۷ گذشته از این مخالفان اعدام، تأثیرات مثبت به‌کارگیری این مجازات در بحث بازدارندگی و اصلاح مجرم را نیز موردمحل تردید جدی قرار داده و به‌عنوان مستند به عدم‌افزایش در آمار جرایم مستوجب اعدام در کشورهای حوزه اسکاندیناوی، اتریش و ...، پس از لغو این مجازات اشاره می‌نمایند.^۸ از دید این افراد اعدام حتی با هدف مجازات که اصلاح مقصر می‌باشد نیز مغایر بوده^۹، چراکه با اعدام، دیگر مرتکب زنده نخواهد بود تا اصلاح اخلاقی وی امکان‌پذیر باشد.^{۱۰}

همچنین، غیرعادلانه بودن مجازات مزبور به سبب عدم‌امکان ایجاد تناسب دقیق و کامل بین صدمه ناشی از جرم و مجازات تحمیلی^{۱۱}، عدم‌امکان ذاتی تصحیح اشتباهات سیستم قضایی در موارد محکومیت اشتباهی بی‌گناهان و اعاده وضع به حال سابق در صورت اعدام متهم، از جمله دیگر موارد

۶. طارمی، پیشین، ۱۴۲.

۷. احمد عبداللہی، «نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه شهید بهشتی نسبت به مجازات اعدام»، *فصلنامه علمی -*

پژوهشی رفاه اجتماعی ۴۲ (۱۳۹۰)، ۴۵۴.

۸. مصطفی رحیمی، مترجم، *مجازات اعدام* (تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۵۱)، ۲۰.

۹. امین مسائی، «تحلیل کیفرشناختی مجازات اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد،

اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۹۵)، ۱۷.

۱۰. شمس‌الدین امیراعلائی، *مجازات اعدام* (تهران: انتشارات دهخدا، ۱۳۵۷)، ۷۴.

۱۱. منوچهر خزائی، «مجازات اعدام بر اساس کنفرانس بین‌المللی سیراکوز (ایتالیا)»، *مجله تحقیقات حقوقی* ۸

(۱۳۶۹)، ۱۱۳.

انتقاد مخالفان از مجازات مزبور می‌باشند.^{۱۲}

اما در کنار این استدلال‌ات کلی در مخالفت با اعدام، انتقاد از اعدام در جرایم مواد مخدر خود دلایل مستقل دیگری نیز دارد که محور اساسی آن بر میثاق حقوق مدنی و سیاسی^{۱۳} مصوب ۱۹۶۶ قرار گرفته است. بند ۲ از ماده ۶ میثاق چنین مقرر کرده است:

«در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده است، حکم سلب حیات فقط باید برای شدیدترین جنایات^{۱۴}، آن هم بنا بر قانون لازم‌الاجرا در زمان ارتکاب جرم صادر شود و حکم مزبور نیز نباید با مقررات این میثاق، همچنین کنوانسیون منع و مجازات جرم کشتار دسته‌جمعی^{۱۵} منافاتی داشته باشد.»

بر این مبنا، از دید مخالفان اعدام در جرایم مواد مخدر، حتی در صورت عدم‌الغای کامل مجازات مزبور، چنین مجازاتی را با هدف تضمین حقوق بشر متهمان، صرفاً باید به شدیدترین جرایم محدود نمود. از دیدگاه مخالفان اعدام مجرمان مواد مخدر، حوزه مفهومی «شدیدترین جرایم» صرفاً می‌بایست به آن دسته جرایمی محدود شود که یا تهدیدکننده حیات بوده و یا منجر به از دست دادن حیات می‌گردند. در این راستا، اگرچه مفهوم شدیدترین جرایم می‌تواند بر حسب تفاوت‌های اجتماعی، سیاسی و مذهبی کشورهای مختلف معانی گوناگونی یابد، اما به هر حال نمی‌بایست به جرایمی فراتر از جرایم تهدیدکننده حیات گسترش یابد. امروزه از دیدگاه اکثر نهادهای زیرمجموعه ملل متحد همچون کمیته حقوق بشر، مجمع عمومی ملل متحد، شورای اقتصادی و اجتماعی، گزارشگران ویژه ملل متحد و حتی دبیرکل سازمان، مفهوم شدیدترین جرایم مقرر در میثاق حقوق مدنی و سیاسی صرفاً می‌بایست به آن دسته از جرایم ارادی که منجر به سلب حیات می‌گردند (همچون قتل عمد) منحصر گردد^{۱۶}؛ بنابراین باتوجه به فقدان اجماع در ارتباط با توصیف جرایم مواد مخدر به‌عنوان شدیدترین جرایم، می‌بایست از اعمال مجازات اعدام در این موارد خودداری کرد.^{۱۷}

از سوی دیگر مخالفان به جبران‌ناپذیری مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر اشاره می‌کنند. به‌عنوان نمونه عفو بین‌الملل چنین استدلال می‌کند که اعمال مجازات اعدام در چنین جرایمی تضعیف‌کننده استانداردهای بین‌المللی موجود برای دادگاه عادلانه تلقی می‌شود.^{۱۸} از دید اینان، مجازات اعدام به‌صورت ذاتی امکان تصحیح اشتباهات سیستم قضایی در موارد محکومیت اشتباهی بی‌گناهان و اعاده وضع به حال سابق را از بین خواهد برد.^{۱۹} همچنین با صدور حکم اعدام برای

۱۲. مهرنوش کیال، *مجازات اعدام در اسناد جهانی و قوانین ایران* (تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴)، ۴۶.

13. International Covenant on Civil and Political Rights

14. Most Serious Crimes

15. Genocide

16. Yingyos Leechaianan, "The Use of the Death Penalty for Drug Trafficking in the United States, Singapore, Malaysia, Indonesia and Thailand," *A Comparative Legal Analysis Laws* 2(2) (2013): 124.

17. Ibid.

18. Ibid, 122.

19. Mah Weng Kwai, "Malaysia: Should the Death Penalty be Abolished?," November 12, 2015,

→

تمامی مجرمان مواد مخدر (بدون ملاحظه شرایط مجرم و شرایط ارتکاب جرم)، این احتمال که قاچاقچیان خرده‌پا و حتی مصرف‌کنندگان صرف اعدام‌شده، درحالی که سردهسته‌ها و قاچاقچیان عمده از چنگال عدالت بگریزند، بیشتر به‌وجود خواهد آمد.^{۲۰}

بحث دیگر منتقدان، مسئله بازدارندگی ادعا شده برای اعدام در جرایم مواد مخدر می‌باشد. یکی از استدلال‌های مهم موافقان اعدام در چنین جرایمی همواره این بوده که چنین مجازاتی بسیار بیشتر از سایر مجازات‌ها می‌تواند قاچاقچیان را از ارتکاب جرایم مواد مخدر بازدارد.^{۲۱} در پاسخ به این استدلال، برخی منتقدان اعدام مجرمان مواد مخدر همچون عفو بین‌الملل، بازدارندگی این مجازات در جلوگیری از گسترش و رواج قاچاق و فروش مواد مخدر را زیر سؤال برده و گسترش جرایم مرتبط با مواد مخدر در کشورهای اجراکننده اعدام برای این جرایم (همچون ایران، عربستان سعودی، چین و مالزی) را دلیلی بر فقدان اثر بازدارندگی برای این مجازات اعلام می‌نمایند؛^{۲۲} به عبارت دیگر، همچنان که بکارها در مخالفت با مجازات اعدام اعلام می‌دارد، تجربه همه قرون نشان می‌دهد که کیفر اعدام هرگز مردمانی را که مصمم به آسیب رساندن به جامعه بوده‌اند، منصرف نکرده است.^{۲۳}

التهایه مخالفان اعدام مجرمان مواد مخدر به اثرات منفی گسترده اعدام این مجرمان بر فرزندان ایشان اشاره می‌نمایند.^{۲۴} از دید اینان، خانواده و فرزندان افراد اعدامی را باید قربانیان پنهان مجازات اعدام محسوب نمود. این افراد با وجود آنکه خود مرتکب جرمی نشده‌اند، به‌صورت مستقیم تحت تأثیر مجازات در نظر گرفته شده برای والدین خود قرار گرفته و سلامت روانی، شرایط زندگی و روابط اجتماعی آنها تا دهه‌ها پس از اعدام والدین به شیوه‌ای مخرب تحت تأثیر قرار می‌گیرد؛^{۲۵} آثار مخربی که می‌توانند با تبدیل شدن به عاملی برای گرایش این کودکان به سمت بزهکاری و ایجاد نسل جدیدی از مجرمان، در تعارض کامل با هدف مقرر برای مجازات اعدام به‌عنوان ابزاری درجهت مبارزه با ارتکاب مجدد جرم قرار گیرند.^{۲۶} به دیگر عبارت، این امکان وجود دارد که اثرات مخرب اعدام والدین بر فرزندان، خود تبدیل به دلیلی برای گرایش فرزندان این افراد به ارتکاب جرایمی نظیر والدین خویش در هنگام بزرگسالی شود.^{۲۷}

<http://www.mondaq.com/x/469476/Human+Rights/Should+The+Death+Penalty+Be+Abolished>
(Last Accessed February 28, 2016).

20. Hector, op.cit. 4.

21. Ibid, 9.

22. Leechaianan, op.cit.

۲۳. محمدعلی اردبیلی، مترجم، رساله جرایم و مجازات‌ها (تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳)، ۷۱.

24. Human Rights Council, "A/HRC/22/L.18, Panel on the Human Rights of Children of Parents Sentenced to the Death Penalty or Executed," (Geneva, Switzerland: Human Rights Council, March 15, 2013), Para.1

25. Human Rights Council, "A/HRC/25/33, Summary of the Panel Discussion on the Human Rights of Children of Parents Sentenced to the Death Penalty or Executed," (Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Geneva, Switzerland: Human Rights Council, December 18, 2013), Para.19.

26. Ibid, Para.20.

۲۷. مسائلی، پیشین، ۱۷.

۲- قوانین کیفری برخی از دیگر کشورهای اعمال‌کننده مجازات اعدام در ارتباط با مجرمان مواد مخدر

پس از بیان دلایل و استدلال‌های مخالفان مجازات اعدام برای ارتکاب جرایم مواد مخدر، اکنون شایسته است تا به صورت عملی وضعیت اعدام مجرمان مواد مخدر در سطح جهان و عملکرد دولت‌های گوناگون در این رابطه مورد بررسی قرار گیرد. تا سال ۲۰۱۸، قوانین ۳۵ کشور در بردارنده مجازات اعدام برای ارتکاب جرایم مختلف مرتبط با مواد مخدر بوده^{۲۸} که برخی تا ده‌ها و صدها مجرم مواد مخدر را در سال اعدام نموده و برخی سال‌هاست از اجرای عملی چنین مجازاتی خودداری کرده‌اند. بر این مبنای، در این بخش سعی خواهد شد تا صرفاً قوانین جزایی و همچنین شمار اعدام‌های صورت گرفته در کشورهای عربستان سعودی، چین، سنگاپور، مالزی، اندونزی و ویتنام که همانند ایران، به سبب اجرای عملی اعدام مجرمان مواد مخدر در سالیان اخیر، مورد انتقاد مخالفان مجازات اعدام قرار گرفته‌اند، مورد بررسی واقع گردد.^{۲۹}

۲-۱- عربستان سعودی

مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر برای نخستین بار از سال ۱۹۸۷ در عربستان سعودی برقرار شده است. در ۱۸ فوریه این سال شورای عالی علمای عربستان به‌عنوان عالی‌ترین مرجع مذهبی این کشور با صدور فتوای شماره ۱۳۸ قاچاق یا دریافت هرگونه ماده مخدر از خارج قلمرو عربستان را مستوجب مجازات مرگ دانسته همچنین برای ارتکاب مجدد توزیع مواد مخدر نیز مجازات اعدام را پیش‌بینی نموده است. متن فتوا صرفاً به واژه مواد مخدر اشاره کرده و در آن هیچ‌گونه توضیحی در مورد نوع و مقدار مواد مخدری که می‌تواند منجر به صدور حکم اعدام برای یک فرد شود، ارائه نشده است.^{۳۰} البته به‌موجب فرمان سلطنتی شماره ۳۹ مورخ سال ۲۰۰۵، مجازات اعدام برای قاچاق مواد مخدر از حالت اجباری خارج شده و به اختیار قاضی نهاده شده است. بر اساس بند (ا) از ماده ۳۷

۲۸. این کشورها عبارتند از چین، ایران، عربستان سعودی، مالزی، سنگاپور، ویتنام، اندونزی، تایلند، کویت، پاکستان، تایوان، مصر، عمان، قطر، هند، بنگلادش، امارات متحده عربی، سریلانکا، بحرین، ایالات متحده، دولت خودگردان فلسطین، سودان جنوبی، کره جنوبی، میانمار، لاوس، برونی، کوبا، کره شمالی، موریتانی، اردن، لیبی، سودان، عراق، سوریه و یمن.

۲۹. بر اساس آخرین آمار ارائه‌شده توسط سازمان‌های کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل و عفو بین‌الملل تعداد اعدام‌های مجرمان مواد مخدر در کشورهای مختلف به شرح زیر بوده است:

جمهوری خلق چین ۱۹۰ اعدام (۲۰۱۳)، ایران ۲۳ اعدام (۲۰۱۸)، عربستان سعودی ۵۹ اعدام (۲۰۱۸)، مالزی ۱۴ اعدام (در سال ۲۰۱۷) سنگاپور ۹ اعدام (۲۰۱۸)، ویتنام ۳۱ اعدام (۲۰۱۸)، اندونزی ۴ اعدام (۲۰۱۶).

شایان ذکر است در مقطع زمانی ۲۰۱۸-۲۰۱۶ بجز در کشورهای ذکرشده، موردی از اعدام مجرمان مواد مخدر در سایر کشورها مشاهده نشده است. برای اطلاعات بیشتر به گزارش سازمان کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل که در ادامه به آن اشاره خواهد شد، مراجعه شود.

30. Amnesty International, "Affront to Justice: Death Penalty in Saudi Arabia," (London: Amnesty International, 2008), 9.

این فرمان، ارتکاب اعمال زیر می‌تواند با مجازات مرگ روبرو گردد:

- ۱- قاچاق مواد مخدر؛
- ۲- دریافت مواد مخدر از یک قاچاقچی؛
- ۳- واردات، صادرات، توسعه، تولید، تبدیل، استخراج، کشت یا دریافت مواد مخدر به صورت غیرقانونی؛
- ۴- همدستی در ارتکاب هر یک از موارد ذکر شده در بالا؛
- ۵- ارتکاب جرم فروش، واگذاری، توزیع، تحویل، دریافت یا حمل و نقل مواد مخدر در صورتی که برای بار دوم ارتکاب یافته باشد.^{۳۱}

۲-۲- اندونزی

اعدام برای ارتکاب جرایم مواد مخدر در اندونزی از سابقه طولانی برخوردار بوده و نخستین بار در ماده ۷۶ از قانون مواد مخدر ۱۹۷۶ این کشور، مجازات مرگ به‌عنوان یک مجازات تخییری^{۳۲} برای برخی جرایم مرتبط با قاچاق خشخاش و مواد مخدر منشعب از آن همچنین هرگونه مواد دیگر شناسایی شده توسط وزارت بهداشت به‌عنوان مواد مخدر، در نظر گرفته شده است. در مواد ۸۰، ۸۱ و ۸۲ قانون شماره ۲۲ جمهوری اندونزی در ارتباط با مواد مخدر مورخ ۱۹۹۷^{۳۳} نیز مجازات سلب حیات برای مرتکبان جرایم مرتبط با مواد مخدر پیش‌بینی شده است. به‌موجب بند الف از بخش نخست ماده ۸۰ این قانون:

«هرکس بدون داشتن جواز یا به‌صورت غیرقانونی به تولید، پرورش، استحصال، تبدیل، ذخیره یا آماده‌سازی مواد مخدر مقرر در طبقه یکم این قانون اقدام نماید به مجازات مرگ، حبس ابد یا حبس تا ۲۰ سال و جزای نقدی کمتر از یک میلیارد روپیه اندونزی محکوم خواهد شد.» همچنین به‌موجب بند الف از بخش دوم این ماده هم «در صورتی که اعمال ذکر شده در بند الف با توطئه و دسیسه همراه بوده باشد، مجازات آن اعدام یا حبس ابد یا حبس بین ۴ تا ۲۰ سال یا جزای نقدی بین ۲۰۰ میلیون روپیه تا دو میلیارد روپیه اندونزی خواهد بود.»

به‌موجب بند الف از بخش سوم ماده مزبور نیز در صورتی که اعمال ذکر شده در بند الف در چهارچوب یک جنایت سازمان‌یافته صورت گیرد، مجازات آن اعدام یا حبس ابد و یا حبس بین ۵ تا ۲۰ سال بوده و متهم به جزای نقدی بین ۵۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد روپیه اندونزی محکوم خواهد شد. به‌موجب بند الف از بخش سوم ماده ۸۱ قانون ذکر شده:

«هرکس مواد مخدر مقرر در طبقه‌بندی یکم را دریافت، ارسال، حمل کرده یا انتقال دهد، در صورتی که اعمال فوق در چهارچوب یک جنایت سازمان‌یافته صورت گیرد، مجازات آن اعدام، حبس ابد یا حبس بین ۴ تا ۲۰ سال و جزای نقدی بین ۵۰۰ میلیون تا ۴ میلیارد روپیه اندونزی خواهد

31. Ibid, 10.

32. Optional Punishment

33. Law of the Republic of Indonesia, Number 22 Year 1997 Concerning Narcotics

بود.»

به موجب بند الف از بخش نخست ماده ۸۲ هم: «هرکس به صورت غیرقانونی مبادرت به واردات، صادرات، فروش، توزیع، خرید یا تحویل مواد مخدر مقرر در طبقه‌بندی یکم نماید به مجازات اعدام یا حبس ابد و یا حبس تا ۲۰ سال و جزای نقدی تا یک میلیارد روپیه اندونزی محکوم خواهد شد.»

بر اساس بند الف از بخش دوم همان ماده نیز: «در صورتی که اعمال مقرر در بخش نخست همراه با دسیسه یا توطئه بوده باشد، مجازات آن اعدام، حبس ابد یا حبس بین ۴ تا ۲۰ سال یا جزای نقدی بین ۲۰۰ میلیون تا دو میلیارد روپیه اندونزی خواهد بود.»

به موجب بند الف از بخش سوم ماده ۸۲ قانون هم: «در صورتی که اعمال ذکر شده در بند الف در چهارچوب یک جنایت سازمان یافته صورت گیرد، مجازات آن اعدام یا حبس ابد و یا حبس بین ۵ تا ۲۰ سال بوده و متهم به جزای نقدی بین ۵۰۰ میلیون تا ۳ میلیارد روپیه اندونزی نیز محکوم خواهد شد.»

در همین چهارچوب، ضمیمه نخست قانون مزبور، به ذکر مواد مخدر مقرر در طبقه‌بندی یکم می‌پردازد که در این میان به موادی همچون خشخاش، تریاک خام، انواع مشتقات تریاک، بوته کوکا، برگ کوکا، کوکائین، شاهدانه و تمامی مشتقات آن اشاره شده است.^{۳۴}

۲-۳- مالزی

در نظام حقوقی مالزی، مجازات مرگ برای قاچاق مواد مخدر ابتدا در اصلاحیه سال ۱۹۷۵ به قانون مواد مخدر خطرناک^{۳۵} مصوب ۱۹۵۲، به عنوان یک مجازات تخییری معرفی و سپس در اصلاحیه سال ۱۹۸۳ به عنوان یک مجازات تعیینی^{۳۶} در نظر گرفته شد.

در حال حاضر به موجب بخش ب از ماده ۳۹ از قانون مواد مخدر خطرناک مصوب ۱۹۵۲ که در سال‌های ۱۹۸۳ و ۲۰۰۳ اصلاح شده، مجازات اعدام برای قاچاق مواد مخدر، پیشنهاد قاچاق مواد مخدر یا انجام هرگونه عملی که به عنوان یک عمل مقدماتی برای قاچاق مواد مخدر و یا با هدف ارتکاب چنین فعالیتی صورت گیرد، معین شده است.

در همین راستا مواد مخدر مورد اشاره در ضمیمه نخست این قانون عبارت هستند از برگ خشخاش، تریاک، برگ کوکا، شاهدانه و هرگونه مواد مشتق شده از آنها.

بر طبق بند D از ماده ۳۷ همین قانون: «هر شخصی که به صورت غیرمجاز به عنوان مالک ۱۵ گرم یا بیشتر هروئین یا مرفین یا ۱۰۰۰ گرم یا بیشتر تریاک یا ۲۰۰ گرم یا بیشتر شاهدانه شناخته شود، می‌بایست به عنوان قاچاق کننده مواد مذکور محسوب گردد، مگر آنکه که خلاف آن اثبات

34. Appendix the Law of the Republic of Indonesia No 22 of 1997, Concening Narcotics

35. ACT 234 Dangerous Drugs Act 1952

36. Mandatory Punishment

شود.»

شایان ذکر است که به‌موجب اصلاح صورت‌گرفته در قانون مواد مخدر خطرناک در مارس ۲۰۱۸، تعیین مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر در مالزی مجدداً به حالت تخییری در آمده و به صلاحدید قاضی واگذار شده است.^{۳۷} با وجود این، به‌سبب محدودیت‌های قانونی موجود، همچنان در عمل دست قضاات برای اعمال مجازات‌های جایگزین باز نیست، چراکه جایگزین کردن مجازات اعدام با دیگر مجازات‌ها منوط به ارسال تأییدیه همکاری توسط دادستان مبنی بر همکاری متهم در متلاشی کردن قاچاق مواد مخدر می‌باشد.^{۳۸}

۴-۲- سنگاپور

به‌موجب اصلاحیه سال ۱۹۷۵ در قانون سوءاستفاده از مواد مخدر^{۳۹} مصوب ۱۹۷۳، مجازات اعدام به‌عنوان یک مجازات تعیینی برای برخی از جرایم مرتبط با قاچاق مواد مخدر پیش‌بینی شده است. بر اساس بخش ۲۹ اصلاحی از قانون فوق، مجازات اعدام برای قاچاق غیرقانونی، صادرات یا واردات مواد مخدر به میزان بیش از ۳۰ گرم مرفین یا ۱۵ گرم هروئین و همچنین برای تولید غیرمجاز مرفین و هروئین پیش‌بینی شده است. برطبق بخش دوم از همین قانون، قاچاق چنین تعریف شده است: «فروش، ارائه، مدیریت، انتقال، ارسال، دریافت یا توزیع و یا هرگونه تلاش برای انجام اعمال فوق‌الذکر در ارتباط با هریک از مواد مخدر مذکور در قانون.»

به‌موجب ماده ۱۵ از قانون فوق: «هر شخصی که اثبات شده یا فرض بر آن گردد که دارنده بیش از ۳ گرم یا بیشتر مرفین یا ۲ گرم یا بیشتر هروئین بوده، مالک مواد مخدر با هدف قاچاق آن مواد تلقی شده، مگر آنکه خلاف آن ثابت شود.»

همچنین بر اساس اصلاحیه جدید سال ۱۹۸۹، تعریف مقرر سال ۱۹۷۵ از قاچاق مواد مخدر گسترش یافته و مجازات اعدام اجباری به طیف جدیدی از مواد مخدر توسعه یافته است. بر این مبنا هر فرد بالای ۱۸ سال که در مالکیت بیش از ۳۰ گرم کوکائین، بیش از ۲۰۰ گرم حشیش، بیش از ۵۰۰ گرم شاهدانه یا بیش از ۱۲۰۰ گرم تریاک یافت شود، با مجازات اعدام روبه‌رو خواهد شد.

در همین راستا، به‌موجب ضمیمه دوم قانون سوءاستفاده از مواد مخدر، هر شخصی در ارتباط با مواد ذیل به قاچاق یا واردات و صادرات مبادرت نموده یا در مالکیت مقادیر مشخص شده از مواد فوق یافت شود با مجازات اعدام روبه‌رو خواهد گردید:

بیش از ۱۲۰۰ گرم تریاک که مشتمل بر حداقل ۳۰ گرم مرفین باشد؛

بیش از ۳۰ گرم مرفین؛

بیش از ۱۵ گرم هروئین؛

37. Giada Girelli, "The Death Penalty for Drug Offences: Global Overview 2018," (Annual Report, London: Harm Reduction International, February 2019), 10.

38. Ibid. 12.

39. Misuse of Drugs Act

بیش از ۳۰ گرم کوکائین؛
بیش از ۵۰۰ گرم شاهدانه؛
بیش از ۱۰۰۰ گرم شاهدانه ناخالص؛
بیش از ۲۰۰ گرم حشیش.

همچنین در صورتی که فردی به ساخت غیرقانونی مرفین، هروئین یا کوکائین مبادرت نماید نیز در صورت رسیدن میزان مواد مذکور به مقادیر ذیل، با مجازات مرگ روبه‌رو خواهد شد:

بیش از ۱۲۰۰ گرم تریاک که مشتمل بر حداقل ۳۰ گرم مرفین باشد؛
بیش از ۳۰ گرم مرفین؛
بیش از ۱۵ گرم هروئین؛
بیش از ۳۰ گرم کوکائین؛
بیش از ۵۰۰ گرم شاهدانه؛
بیش از ۱۰۰۰ گرم شاهدانه ناخالص؛
بیش از ۲۰۰ گرم حشیش.

شایان ذکر است که همانند مالزی در سنگاپور نیز به‌موجب اصلاح صورت‌گرفته در قانون سوءاستفاده از مواد مخدر اصلاحی سال ۲۰۱۳، تعیین مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر مجدداً به حالت تخییری در آمده و به صلاحدید قاضی واگذار شده است.^{۴۰} با وجود این، در سنگاپور هم جایگزینی مجازات اعدام با دیگر مجازات‌ها به‌سبب وابستگی اعمال صلاحدید قاضی به ارسال تأییدیه همکاری توسط دادستان، مبنی بر همکاری متهم در متلاشی کردن قاچاق مواد مخدر، دچار محدودیت عملی قابل ملاحظه‌ای می‌باشد.^{۴۱}

۲-۵- جمهوری خلق چین

مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر بر اساس قانون مجازات چین مصوب ۱۹۷۹ که در سال ۱۹۹۷ نیز اصلاح گردیده، مقرر شده و فصل هفتم این قانون به بحث جرایم مرتبط با خریدوفروش، قاچاق و تولید مواد مخدر اختصاص یافته است. در ماده ۳۴۷ این قانون، مجازات اعدام برای مجرمان مواد مخدر به شرح ذیل پیش‌بینی گردیده است.

کسانی که مرتکب جرم خریدوفروش، قاچاق و تولید مواد مخدر شوند، صرف‌نظر از نوع مواد، مورد تعقیب قرار گرفته و در صورت احراز مسئولیت کیفری، مطابق با قانون مجازات کیفر خواهند دید. همچنین افرادی که مرتکب خریدوفروش، قاچاق و تولید مواد مخدر بر اساس یکی از شرایط زیر شوند، به مجازات ۱۵ سال حبس، حبس ابد و یا مجازات اعدام، به‌علاوه مصادره اموالشان محکوم خواهند شد:

۱- خریدوفروش، قاچاق و تولید تریاک به میزان بیش از هزار گرم، خریدوفروش، قاچاق و تولید

40. Girelli, op.cit. 10.

41. Ibid. 12.

- هروئین و ماری‌جوانا به میزان بیش از ۵۰ گرم و یا خریدوفروش، قاچاق و تولید دیگر مواد مخدر در حجم زیاد؛
- ۲- رهبران اصلی گروه‌های تبهکار شاغل به خریدوفروش، قاچاق و تولید مواد مخدر؛
- ۳- کسانی که به‌منظور ایجاد پوشش برای خریدوفروش، قاچاق و تولید مواد مخدر متوسل به سلاح شوند؛
- ۴- کسانی که به‌منظور ممانعت از تعقیب، بازداشت و دستگیری در موارد حاد به خشونت متوسل گردند؛
- ۵- کسانی که در فعالیت‌های بین‌المللی قاچاق مواد مخدر مشارکت ورزند.

۲-۶- ویتنام

مجازات اعدام برای مواد مخدر در دسامبر ۱۹۹۲ و به‌موجب بند الف از ماده ۹۶، به قانون مجازات ویتنام اضافه شده و در قوانین مجازات سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۱۵ این کشور نیز همچنان برقرار مانده است.

بر اساس بند ۴ از مواد ۲۴۸، ۲۵۰ و ۲۵۱ قانون مجازات ویتنام مصوب سال ۲۰۱۵، در جرایم تولید غیرقانونی مواد مخدر، انتقال غیرقانونی مواد مخدر و معامله غیرقانونی مواد مخدر، رسیدن میزان ماده مخدر به مقادیر ذیل می‌تواند موجبات صدور حکم اعدام برای شخص مرتکب را فراهم نماید:

- ۵ کیلوگرم در ارتباط با رزین خشخاش، رزین شاهدانه و شیره کوکا؛
- ۷۵ گرم در ارتباط با برگ، ریشه، شاخه، گل یا میوه شاهدانه و یا برگ کوکا (صرفاً در انتقال و معامله غیرقانونی مواد مخدر)؛
- ۱۰۰ گرم در ارتباط با هروئین، کوکائین، متامفتامین و آمفتامین؛
- ۶۰۰ گرم در ارتباط با میوه خشک خشخاش (صرفاً در انتقال و معامله غیرقانونی مواد مخدر)؛
- ۱۵۰ گرم در ارتباط با میوه تازه خشخاش (صرفاً در انتقال و معامله غیرقانونی مواد مخدر)؛
- ۳۰۰ گرم در ارتباط با دیگر مواد مخدر جامد؛
- ۷۰۰ گرم در ارتباط با دیگر مواد مخدر مایع (در انتقال و معامله غیرقانونی مواد مخدر ۷۵۰ گرم).

۳- رویکرد سازمان‌های غیردولتی حقوق بشری در ارتباط با سایر کشورهای اعدام‌کننده مجرمان مواد مخدر

در این بخش به بررسی رویکرد سه نهاد از فعال‌ترین نهادهای غیردولتی حقوق بشری در بحث انتقاد از اعدام مجرمان مواد مخدر یعنی «سازمان عفو بین‌الملل»، «دیده‌بان حقوق بشر» و «کاهش‌دهنده آسیب بین‌المللی» پرداخته خواهد شد. به‌نظر می‌رسد که سازمان‌های مزبور نیز با جنبش مخالفان مجازات اعدام همسو بوده و مواضع این سازمان‌ها نشان‌دهنده دیدگاه منفی آنها در مورد اعدام به‌ویژه اعمال آن در ارتباط با مجرمان مواد مخدر می‌باشد.

به‌عنوان نمونه، سازمان عفو بین‌الملل^{۴۲} در وب‌سایت خود در ارتباط با وضعیت مجازات اعدام در سطح جهان این چنین به مواضع خود اشاره می‌نماید: مجازات مرگ، مجازاتی بی‌رحمانه، غیرانسانی و خوارکننده است. عفو بین‌الملل، صرف‌نظر از هویت متهم، مورد اتهامی، گناهکاری یا بی‌گناهی فرد یا روش استفاده‌شده در اعدام، همواره مخالف این مجازات بوده است.^{۴۳}

از دید این سازمان، مجازات اعدام ناقض دو حق اساسی حقوق بشری یعنی حق حیات و حق آزادی از شکنجه می‌باشد که هر دو به‌موجب اعلامیه جهانی حقوق بشر ملل متحد مصوب سال ۱۹۴۸ مورد حمایت قرار گرفته است. در همین چهارچوب سازمان مزبور خواستار آن شده تا:

الف - کلیه کشورهای اعمال‌کننده مجازات اعدام نسبت به الغای آن مبادرت ورزند؛
ب - کلیه کشورهایی که در عمل اجرای اعدام را متوقف کرده‌اند در ارتباط با حذف این مجازات از قوانین خویش نیز به اتخاذ اقدامات لازم مبادرت نمایند؛

ت - تمامی احکام اعدام صادرشده پیش از این می‌بایست به مجازات حبس تبدیل گردد.^{۴۴}
نظیر چنین موضعی در ارتباط با نهادهای دیگری همچون دیده‌بان حقوق بشر^{۴۵} نیز دیده می‌شود که همواره در سایت خویش با انتشار گزارش‌هایی از وضعیت اعدام در سطح جهان، اجرای این مجازات را در کشورهای مختلف رصد کرده و از بقای آن در برخی کشورها انتقاد نموده است. از دید این سازمان نیز مجازات اعدام بسیار بی‌رحمانه بوده و علاوه بر برگشت‌ناپذیری، مصادف با ناعدالتی، خودسری و خطا محسوب می‌شود.^{۴۶}

چنین انتقاداتی در مواضع دیگر سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی فعال در حوزه حقوق بشر، همچون سازمان کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل^{۴۷} که از جایگاهی مشورتی نزد شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد برخوردار می‌باشد هم قابل ملاحظه است.^{۴۸} سازمان فوق به‌صراحت از اعدام در جرایم مواد مخدر انتقاد کرده و اعلام می‌دارد که مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر بر اساس دیدگاه ارکان معاهداتی و نظارتی حقوق بشر ملل متحد ناقض حقوق بین‌الملل بشر تلقی می‌گردد. مخالفت این سازمان با اعدام مجرمان مواد مخدر تا به آنجا پیش رفته که از تداوم کمک دولت‌های مدعی حمایت از لغو مجازات اعدام به برنامه‌های مبارزه با مواد مخدر کشورهای اعمال‌کننده این مجازات انتقاد نموده و خواهان توقف این کمک‌ها تا زمان پابرجا بودن مجازات مزبور شده است.^{۴۹} در ادامه به

42. Amnesty International

43. "Death Penalty,"

<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/> (accessed 2017/04/15).

44. Ibid.

45. Human Rights Watch

46. "Saudi Arabia: Spike in Executions," Human Rights Watch, Last Modified June 1, 2015, <https://www.hrw.org/news/2015/06/01/saudi-arabia-spike-executions> (Last Accessed 2017/04/20).

47. Harm Reduction International

48. "Harm Reduction International", <https://www.hri.global/about>, (2017/04/22).

49. "Harm Reduction International Releases New Briefing on the Death Penalty for Drug Offences," Last Modified October 22, 2010, <https://www.hri.global/contents/796> (2017/6/12).

نمونه‌هایی از مواضع سازمان‌های مذکور در قبال اعدام در جرایم مواد مخدر که همگی به‌نوبه خویش نشان‌دهنده رویکرد انتقادی این سازمان‌ها به بحث اعدام مجرمان مواد مخدر در کشورهای دیگری بجز ایران می‌باشند، اشاره خواهد شد.

۳-۱- عفو بین‌الملل

این نهاد غیردولتی حقوق بشری بنا به سنت سالیانه خود مبادرت به تهیه گزارش از وضعیت اجرای اعدام در سطح کشورهای مختلف جهان می‌نماید. به‌عنوان مثال، در گزارش سال ۲۰۱۵ عفو بین‌الملل این سال با ۱۶۳۴ مورد اجرای مجازات اعدام، دارای بالاترین میزان اعدام در سطح جهان از سال ۱۹۸۹ اعلام شده است.^{۵۰}

در رابطه با جمهوری خلق چین، سازمان فوق‌الذکر از این کشور با عنوان بزرگ‌ترین اعدام‌کننده دنیا نام برده و بر این اعتقاد است که بسیاری از این جرایم مستوجب اعدام در چین در گروه «جنایات بسیار شدید» مقرر در میثاق حقوق مدنی و سیاسی قرار نمی‌گیرند؛ عفو بین‌الملل در این میان به جرایم مواد مخدر هم اشاره کرده و از اعدام بسیاری افراد و از آن جمله اتباع خارجی، به‌سبب ارتکاب چنین جرایمی در قلمرو چین خبر می‌دهد.^{۵۱} انتقادات عفو بین‌الملل از اعدام در چین همچنان ادامه داشته، به‌نحوی که در گزارش سال ۲۰۱۸ سازمان، باز هم از این کشور به‌عنوان بزرگ‌ترین اعدام‌کننده دنیا یاد گردیده و به اعدام مجرمان مخدر پس از گرداندن ایشان در مراکز شهری اشاره شده است.^{۵۲}

عفو بین‌الملل از وضعیت مجازات اعدام در اندونزی نیز غافل نمانده و از این کشور انتقاد می‌نماید. به‌عنوان مثال و بنا به گزارش سازمان در سال ۲۰۱۵، همگی موارد اعدام در اندونزی در این سال (۱۴ مورد) مرتبط با جرایم مواد مخدر بوده که از دید عفو بین‌الملل با نقض شدید حقوق بشر، از جمله نقض حق بر دسترسی به دادگاه عادلانه و اعدام افراد دارای ناتوانی شدید ذهنی همراه بوده است.^{۵۳} سنگاپور هم از دیگر دولت‌های موردانتقاد دائمی عفو بین‌الملل به‌سبب اعدام مجرمان مواد مخدر بوده است. سازمان در گزارش سال ۲۰۱۵ خود از اعدام مجرمان مواد مخدر در سنگاپور انتقاد کرده^{۵۴}، انتقادی که همچنان در گزارش‌های بعدی عفو بین‌الملل و از آن جمله گزارش سال ۲۰۱۸ در مورد مجازات اعدام نیز مشاهده می‌شود.^{۵۵}

علاوه بر این سازمان در کنار اشاره تفصیلی به اعدام‌های انجام‌شده در ایران، همواره به اعدام‌های

50. Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2015," (Annual Report, London: Amnesty International, 2015), 3.

51. Ibid. 27.

52. Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2018," (Annual Report, London: Amnesty International, 2018), 21.

53. Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2015," op.cit. 31.

54. Ibid. 40.

55. Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2018." (Annual Report, London: Amnesty International, 2018), 25.

صورت‌گرفته در عربستان سعودی اشاره کرده است. به‌عنوان نمونه، گزارش سال ۲۰۱۸ سازمان در مورد مجازات اعدام، اعلام می‌دارد که از ۱۴۹ اعدام صورت‌گرفته در این کشور، ۶۰ مورد در رابطه با جرایم مواد مخدر بوده است.^{۵۶} در همین چهارچوب، گزارش‌های سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۵ عفو بین‌الملل در مورد اعدام به انتقاد از سیستم قضایی عربستان سعودی و نقض گسترده استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر در جریان صدور احکام اعدام فوق پرداخته‌اند.^{۵۷} در گزارش‌های دیگر عفو بین‌الملل نیز مجدداً انتقاد از عملکرد عربستان در اعدام مجرمان مواد مخدر مشاهده می‌شود. به‌عنوان مثال، از دید عفو بین‌الملل عبارات فتوای شماره ۱۳۸ در مورد مجوز اعدام در جرایم مواد مخدر بسیار مبهم بوده و هیچ‌گونه تعریفی از مفهوم ماده مخدر یا میزان موردنیاز از هر ماده به‌منظور صدور حکم اعدام ارائه نشده است.^{۵۸}

۲-۳- دیده‌بان حقوق بشر

موضع سازمان دیده‌بان حقوق بشر نیز همچون عفو بین‌الملل همواره در ارتباط با مجازات اعدام منفی بوده که انعکاس آن را می‌توان در موضع‌گیری‌های موردی این سازمان در ارتباط با وضعیت حقوق بشر در کشورهای مختلف مشاهده نمود. به‌عنوان نمونه، این سازمان در گزارشی به تاریخ ۲۷ جولای ۲۰۱۶ به اعدام‌های اخیر در اندونزی اشاره کرده و آن را ناقض حقوق بشر می‌خواند.^{۵۹} در کارنامه دیده‌بان حقوق بشر همچنین مواردی از انتقاد به اجرای مجازات اعدام در عربستان سعودی دیده می‌شود. به‌عنوان مثال، سازمان در گزارش مورخ ۱ جولای ۲۰۱۵، وضعیت کنونی اجرای مجازات اعدام در این کشور را خدشه‌دیگری بر کارنامه حقوق بشری عربستان سعودی اعلام می‌نماید. از دید سازمان مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر در عربستان ناقض استاندارد بین‌المللی موجود مبنی بر اعمال مجازات اعدام تنها در ارتباط با جنایات بسیار شدید، می‌باشد. از دید دیده‌بان حقوق بشر، جرایم مواد مخدر در زمره جنایاتی گنجانده نشده و دایره مفهومی جنایات شدید را می‌بایست صرفاً به قتل نفس محدود گردانید. علاوه بر این، سازمان فرایند صدور احکام اعدام در عربستان را فراقضایی و خودسرانه و ناقض استانداردهای حقوق بشری مربوطه اعلام می‌دارد.^{۶۰} مجازات اعدام در چین نیز از دید دیده‌بان حقوق بشر پنهان‌نمانده و سازمان در گزارش‌هایی به وضعیت مجازات اعدام در چین توجه نموده است. بر همین مبنای دیده‌بان حقوق بشر اعلام می‌دارد

56. Ibid, 37.

57. Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2015," op.cit. 54. and Amnesty International, "Death Sentences and Executions 2018," op.cit. 37-38.

58. Amnesty International, "Defying World Trends - Saudi Arabia's Extensive Use of Capital Punishment," Paper Compiled by Amnesty International for the 1st World Congress against the Death Penalty, Strasbourg, France, Amnesty International, June 21-23, 2001), 3-5.

59. "Indonesia: Stop Imminent Executions," Last Modified July 27, 2016, <https://www.hrw.org/news/2016/07/27/indonesia-stop-imminent-executions> (2017/04/28).

60. "Saudi Arabia: Spike in Executions," Human Right Watch, op.cit. also "Saudi Arabia:

Executions for Drug Crimes," Last Modified April 25, 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/04/25/saudi-arabia-executions-drug-crimes>, (2019/06/11).

که اگرچه مجازات اعدام به صورت کلی در حقوق بین‌الملل منع نشده، اما رویکرد جهانی به سمت حذف آن بوده و می‌بایست با تمامی اشکال آن مخالفت نمود؛ چراکه این مجازات ذاتاً بی‌رحمانه بوده و حق حیات و کرامت بنیادین انسان‌ها را نقض می‌نماید. بر این اساس دیده‌بان حقوق بشر خواهان آن شده که دولت چین فوراً استفاده از مجازات اعدام را متوقف سازد.^{۶۱}

انتقادهای دیده‌بان حقوق بشر به عربستان و چین محدود نمانده و سازمان فوق مالزی و سنگاپور را نیز به سبب اعدام مجرمان مواد مخدر مورد انتقاد قرار داده است. به عنوان مثال، شاهد آن هستیم که دیده‌بان حقوق بشر در گزارش سال ۲۰۱۵ خود در رابطه با کشور مالزی به اجرای مجازات اعدام برای مجرمان مواد مخدر اشاره کرده و از این کشور به سبب آنچه که وجود ابهام در چگونگی صدور این احکام اعلام کرده، انتقاد می‌نماید.^{۶۲}

دیده‌بان حقوق بشر همچنین سنگاپور را هم به باد انتقاد گرفته و وجود مجازات اعدام برای بسیاری جرایم و از آن جمله جرایم مرتبط با مواد مخدر را از جمله موارد قابل تأمل و منفی در کارنامه حقوق بشری این کشور ذکر نموده است.^{۶۳}

۳-۳- کاهش دهنده آسیب بین‌الملل^{۶۴}

شاید در بین سازمان‌های غیردولتی حقوق بشر معدود سازمان‌هایی همچون کاهش‌دهنده آسیب بین‌المللی، این گونه به صورت تخصصی به بررسی و موضع‌گیری در رابطه با اعدام در جرایم مواد مخدر پرداخته باشند. از دید سازمان مزبور، مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر از بسیاری جهات ناقض حمایت‌های حقوق بشری از افراد بوده و بر این مبنا تمرکز سازمان فوق بر توسعه و اجرای ابزارهای حقوقی عملی به منظور مساعدت به دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی در زمینه چگونگی مبارزه با جرایم مواد مخدر، به نحوی که تضمین‌کننده عدم توسل به مجازات اعدام باشد، قرار گرفته است.^{۶۵}

سازمان مزبور هر ساله با رصد اعدام‌های صورت‌گرفته در ارتباط با جرایم مواد مخدر در سطح

61. "China: Beijing Must Disclose Execution Numbers," Last Modified November 1, 2006, <https://www.hrw.org/news/2006/11/01/china-beijing-must-disclose-execution-numbers> (2017/04/29).

62. "Malaysia" Human Rights Watch, Last Accessed 2017/04/29. <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/Malaysia>.

63. "Singapore" <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/singapore> (2018/04/29) also Linda Lakhdhir, "Singapore's Death Penalty Claims Another Life, Moratorium on Executions Needed as a Step to Abolition," March 13, 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/03/13/singapores-death-penalty-claims-another-life#> (2019/07/11).

64. سازمان کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل، یک سازمان غیردولتی است که در حوزه کاهش آثار مخرب مواد مخدر روان‌گردان بر افراد مصرف‌کننده و همچنین اثرات نامطلوب احتمالی سیاست‌های مبارزه با مواد مزبور بر این افراد و خانواده‌شان تلاش می‌نماید. مقر سازمان مزبور در لندن واقع شده و از سمت مشاور نزد شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد برخوردار است.

65. "death-penalty-project" Human Rights Watch, Last Accessed 2017/04/28, <https://www.hri.global/death-penalty-project>.

جهان، به تهیه گزارش در این زمینه می‌پردازد. به‌عنوان نمونه، در گزارش سال ۲۰۱۵ در کنار توجه به وضعیت اعدام در جرایم مواد مخدر در ایران، به اعدام‌های مواد مخدر در کشورهای همچون چین، مالزی، سنگاپور، اندونزی و عربستان سعودی اشاره شده است. در این گزارش تخمین زده شده که تنها در سال ۲۰۱۳ دست‌کم ۲۴۰۰ نفر در چین اعدام گردیده که از این میان سهم مجرمان مواد مخدر ۱۹۰ نفر (۸ درصد) می‌باشد.^{۶۶} وضعیتی که همچنان تداوم یافته و به نقل از گزارش سال ۲۰۱۸ سازمان، دولت فوق را به طرز نگران‌کننده‌ای در صدر جدول دولت‌های اعدام‌کننده مجرمان مواد مخدر قرار داده است.^{۶۷}

کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل وضعیت اعدام مجرمان مواد مخدر در عربستان سعودی را هم مورد توجه قرار داده است. از دید سازمان، این کشور در زمره اعدام‌کنندگان بزرگ مجرمان مواد مخدر قرار گرفته و در سال‌های ۲۰۱۱، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ افراد زیادی را به جرم ارتکاب جرایم مواد مخدر اعدام نموده است. این روند در سال ۲۰۱۵ نیز ادامه یافته و دست‌کم حدود ۵۰ نفر در عربستان به جرم ارتکاب جرایم مواد مخدر اعدام شده‌اند.^{۶۸} در گزارش سال ۲۰۱۸ هم از عربستان به سبب اعدام ۵۹ مجرم مواد مخدر، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین اعدام‌کنندگان این گروه از مجرمان یاد شده و اقدامات دولت مزبور در این زمینه، بی‌رحمانه و ناعادلانه توصیف گردیده است.^{۶۹}

کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل وضعیت اعدام مجرمان مواد مخدر در کشورهای همچون سنگاپور را نیز رصد کرده و از این کشور هم به‌عنوان یکی از فعال‌ترین اعدام‌کنندگان در حوزه مواد مخدر نام می‌برد؛ بنا به آمار سازمان، در فاصله سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۳ حداقل ۱۱۰ نفر در ارتباط با جرایم مواد مخدر در سنگاپور اعدام شده و این روند علی‌رغم کاهش در برهه زمانی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲، به یکباره از سال ۲۰۱۳ مجدداً رو به افزایش گذاشته است؛ به‌گونه‌ای که سنگاپور در سال ۲۰۱۴، دو مجرم مواد مخدر و در سال ۲۰۱۵ تعداد نامشخصی مجرم مواد مخدر (به‌دلیل عدم دسترسی سازمان به اطلاعات و آمار دقیق) را اعدام نموده است.^{۷۰}

در گزارش سال ۲۰۱۸ نیز سازمان با اشاره به ناکافی بودن اصلاحات صورت‌گرفته در قانون کیفری سنگاپور در زمینه امکان جایگزینی اعدام مجرمان مواد مخدر با سایر مجازات‌های جایگزین، به سبب محدود بودن حوزه صلاحید قضات به صدور گواهی همکاری مجرم از سوی دادستان، همچنین اعدام شدن تعدادی از محکومان مواد مخدر (نه نفر) در این سال، سیاست کیفری سنگاپور در برخورد

66. Patrick Gallahue and Rick Lines, "The Death Penalty for Drug Offences," (Global Overview 2015, The Extreme Fringe of Global Drug Policy, London, UK: Harm Reduction International, 2015), 14.

67. Girelli, op.cit. 25.

به‌دلیل آنچه که پنهان‌کاری دولت چین در زمینه ارائه آمار مرتبط با اعدام‌ها عنوان شده، کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل در مورد تعداد اعدام‌های سال ۲۰۱۸ در چین سکوت نموده است.

68. Gallahue, op.cit. 15.

69. Girelli, op.cit. 27.

70. Gallahue, op.cit. 15.

با مجرمان مواد مخدر را همچنان نامتناسب) توصیف کرده است.^{۷۱} ویتنام هم از دیگر کشورهایی بوده که مورد توجه سازمان کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل قرار گرفته است. بر اساس گزارش سازمان، ویتنام به صورت سنتی یکی از کشورهای بزرگ اعمال‌کننده مجازات اعدام در ارتباط با مجرمان مواد مخدر به شمار رفته^{۷۲}، به نحوی که بنابه آمار به دست آمده، این کشور در سال ۲۰۱۲ حداقل ۱۱ نفر، در سال ۲۰۱۳ حداقل ۲۴ نفر و در سال ۲۰۱۴ دست کم ۴۵ نفر را در رابطه با ارتکاب جرایم مواد مخدر اعدام کرده است.^{۷۳} آمار مذکور همچنان سیر صعودی داشته به گونه‌ای که با رصد انجام شده توسط کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل، بخش بزرگی از ۸۵ مورد اعدام انجام شده در این کشور در سال ۲۰۱۸ مرتبط با جرایم مواد مخدر بوده است. سازمان با انتقاد از این حجم گسترده اعدام‌ها، روند صدور و اجرای رأی اعدام برای اکثر مجرمان مواد مخدر ویتنام را غیرعادلانه و ناقض اصل دادرسی عادلانه اعلام می‌نماید.^{۷۴}

نتیجه

جو حاکم بر سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی فعال در حوزه حقوق بشر، از چند دهه پیش به سمت الغای مجازات اعدام گرایش یافته که در این میان انتقاد از اعدام مجرمان جرایم مواد مخدر نیز جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. با بررسی مواضع برخی از مهم‌ترین این سازمان‌ها مشخص می‌گردد که نهادهای مذکور صرف‌نظر از اعلام مخالفت کلی با مجازات اعدام و تقاضای الغای آن به عنوان یک هدف بلندمدت، خواهان محدودسازی این مجازات به آن دسته از جرایم می‌باشند که از دید ماده ۶ میثاق حقوق مدنی و سیاسی، جنایات بسیار شدید تلقی می‌شوند؛ جنایاتی که از دیدگاه سازمان‌های ذکر شده، جرایم مواد مخدر در زمره آنها به شمار نرفته و همین مسئله موجب شده تا انتقادهای بسیاری از سوی این سازمان‌ها متوجه کشورهای اعدام‌کننده مجرمان مواد مخدر گردد. نکته مهم آنکه به نظر می‌رسد نهادهای بین‌المللی غیردولتی حقوق بشر، در واکنش به مسئله اعدام مجرمان مواد مخدر در کشورهای مختلف تا حد زیادی غیرتبعیض‌آمیز عمل کرده و در کنار انتقاد از ایران، سایر دولت‌های اعمال‌کننده مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر را نیز مورد انتقاد و اعتراض شدید خود قرار داده‌اند.

با وجود این و در مجموع شاید بتوان گفت که در قیاس با دیگر کشورهای اعدام‌کننده مجرمان مواد مخدر، اعدام‌های صورت گرفته در ایران مورد توجه و انتقاد شدیدتری از جانب نهادهای حقوق بشری اعم از دولتی و غیردولتی قرار گرفته است. توجهی که شاید می‌بایست ریشه‌های آن را نخست در سیاسی شدن مسئله حقوق بشر در رابطه با ایران و پس از آن در تعداد کمی اعدام‌های مجرمان مواد مخدر در کشورمان جستجو نمود.

71. Girelli, op.cit. 27.

72. op.cit 27.

73. Gallahue, op.cit 15.

74. Girelli, op.cit. 27.

به عبارت دیگر، با نگاهی به آمار ارائه‌شده از سوی این سازمان‌ها و مقایسه آنها با یکدیگر، به نظر می‌رسد که کشور ما چه از لحاظ درصد اعدام‌های مجرمان مواد مخدر نسبت به درصد کل اعدام‌های انجام‌شده در کشور و چه از لحاظ تعداد چنین اعدام‌هایی، دارای فاصله قابل توجهی با اکثریت دیگر کشورهای اعدام‌کننده مجرمان جرایم مواد مخدر می‌باشد. مسئله‌ای که به نوبه خود شاید عامل دیگری در افزایش حجمه و انتقاد نهادهای حقوق بشری علیه ایران، در مقایسه با دیگر کشورهای اعدام‌کننده این گونه مجرمان محسوب می‌شود.^{۷۵}

۷۵. بنابر آمار سازمان کاهش‌دهنده آسیب بین‌الملل، در ایران در فاصله سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۹ بالغ بر ۳۹۵۰ مجرم مواد مخدر اعدام شده که در قیاس با کشورهای دیگر بالاترین آمار اعدام مجرمان مواد مخدر در جهان محسوب می‌شود. بر این مبنای وجود اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر، ایران با اعدام ۲۳ مجرم مواد مخدر در سال ۲۰۱۸، پس از چین و عربستان سعودی در فهرست بزرگ‌ترین دولت‌های اعدام‌کننده مجرمان مواد مخدر قرار دارد. برای اطلاعات بیشتر نک: Giada Girelli, "The Death Penalty for Drug Offences: Global Overview 2018," (Annual Report, London, UK: Harm Reduction International, February 2019), 24-25.

- اردبیلی، محمدعلی، مترجم. رساله جرایم و مجازات‌ها. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳.
- امیراعلائی، شمس‌الدین. مجازات اعدام. تهران: انتشارات دهخدا، ۱۳۵۷.
- خزائی، منوچهر. «مجازات اعدام بر اساس کنفرانس بین‌المللی سیراکیوز (ایتالیا)». مجله تحقیقات حقوقی ۸ (۱۳۶۹): ۱۰۵-۱۳۰.
- رحیمی، مصطفی، مترجم. مجازات اعدام. تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۵۱.
- طارمی، محمدحسین. «کاوشی نو در مجازات اعدام». ماهنامه معرفت ۱۱۸ (۱۳۸۶): ۱۵۶-۱۳۹.
- عبداللهی، احمد. «نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه شهید بهشتی نسبت به مجازات اعدام». فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی ۴۲ (۱۳۹۰): ۴۶۸-۴۴۵.
- کیال، مهرنوش. مجازات اعدام در اسناد جهانی و قوانین ایران. تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴.
- مسائلی، امین. «تحلیل کیفی ساختی مجازات اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۹۵.

Articles:

Leechaianan, Yingyos. "The Use of the Death Penalty for Drug Trafficking in the United States, Singapore, Malaysia, Indonesia and Thailand." *A Comparative Legal Analysis Laws* 2(2) (2013): 115-149.

Lakhdhir, Linda. "Singapore's Death Penalty Claims another Life, Moratorium on Executions Needed as a Step to Abolition." 13 March 2018:

<https://www.hrw.org/news/singapores-death-penalty-claims-another-life#> (11 July 2019)

Weng Kwai, Mah. "Malaysia: Should the Death Penalty be Abolished?" November 12, 2015. <http://www.mondaq.com/x/469476/Human+Rights/Should+The+Death+Penalty+Be+Abolished>, 28 February 2016

Reports:

Amnesty International. "Affront to Justice: Death Penalty in Saudi Arabia." London: Amnesty International, 2008.

Amensty International. "Death Sentences and Executions 2015." Annual Report, London: Amensty International, 2015.

Amnesty International. "Death Sentences and Executions 2018." Annual Report, London: Amensty International, 2018.

Amensty International. "Defying World Trends - Saudi Arabia's Extensive Use of Capital Punishment." paper compiled by Amnesty International for the 1st World Congress against the Death Penalty, Strasbourg: France, Amensty International, 21-23 June, 2001.

CCPR. "General Comment No. 6: Article 6 (Right to Life)." Adopted at the Sixteenth

Session of the Human Rights Committee, Geneva, Switzerland, April 30, 1982.

Girelli, Giada. "The Death Penalty for Drug Offences: Global Overview 2018." Annual Report, London, UK: Harm Reduction International, February 2019.

Human Rights Council, A/HRC/22/L.18. "Panel on the Human Rights of Children of Parents Sentenced to the Death Penalty or Executed." Geneva, Switzerland: Human Rights Council, March 15, 2013.

Human Rights Council, A/HRC/25/33. "Summary of the Panel Discussion on the Human Rights of Children of Parents Sentenced to the Death Penalty or Executed." Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Geneva, Switzerland: Human Rights Council, December 18, 2013.

Gallahue, Patrick and Rick Lines. "The Death Penalty for Drug, Offences." Global Overview 2015, The Extreme Fringe of Global Drug Policy, London, UK: Harm Reduction International, 2015

Hector, Tanya. "The Death Penalty: No Solution to Illicit Drugs." London: Amnesty International, 1995.

Websites:

Amnesty International. "Death Penalty." Last Accessed 2017/04/15. <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/>.

Human Rights Watch. "Saudi Arabia: Spike in Executions." Last Modified June 1, 2015. <https://www.hrw.org/news/2015/06/01/saudi-arabia-spike-executions>. Accessed 2017/04/20. "Harm Reduction International" Last Accessed 2017/04/22. <https://www.hri.global/about>.

Harm Reduction International. "Harm Reduction International Releases New Briefing on the Death Penalty for Drug Offences." Last Modified October 22, 2010. <https://www.hri.global/contents/796>. Accessed 2017/6/12.

Human Rights Watch. "Indonesia: Stop Imminent Executions." Last Modified July 27, 2016. <https://www.hrw.org/news/2016/07/27/indonesia-stop-imminent-executions>.

Human Rights Watch. "China: Beijing Must Disclose Execution Numbers." Last Modified November 1, 2006. <https://www.hrw.org/news/2006/11/01/china-beijing-must-disclose-execution-numbers>. Accessed 2017/04/29.

Human Rights Watch. "China Beijing must disclose execution numbers." Last Accessed 2017/04/29.

<https://www.hrw.org/news/2006/11/01/china-beijing-must-disclose-execution-numbers>.

Human Rights Watch. "Singapore" Last Accessed 2018/04/29. <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/singapore>.

Human Rights Watch. "Death penalty project." Last Accessed 2017/04/28. <https://www.hri.global/death-penalty-project>.